

Записник

Од втората средба на Советодавната работна група во рамки на проектот

„Заедничка заложба за подобри достигнувања во судството“

25.11.2019 – Понеделник

Средбата се одржа на ден 25.11.2019 во Јавна Соба во Скопје, со почеток во 12:00 часот.

На состанокот беше дискутирано следното:

1. Воведен говор.

Маја Стојаноска – Раководител на проект од Институтот за човекови права го отвори состанокот и ги воведо присутните во приоритетните теми кои ќе бидат опфатени на денешниот состанок. Воедно во рамки на воведното обраќање беа претставени и новите членки во рамки на Советодавната група, меѓу кои е и Здружението на кривично право и криминологија.

2. Влијанието на непрофесионалните известувања на медиумите

Претседателката на Институтот за човекови права - Маргарита Цаца Николовска се обрати на присутните и во својот понатамошен говор го отвори прашањето за нестручното и непрофесионално известување од страна на разни медиуми, односно истакна дека новинарите си земаат премногу слобода за споделување и пренесување на погрешни информации, а сето тоа, меѓу другите фактори, придонесува за намалување на угледот на судството. Кога се зборува за судството, тука не се мисли само на судиите, туку и на судската администрација. Маргарита Цаца Николовска смета дека можеби кај судската администрација треба многу повеќе медиумска присутност, отколку кај предметите, кај судиите и јавните обвинители. „Не ми е јасна потребата од постојани интервјуа на со определени актуелни функционери и не гледам потреба за тоа “ - истакна Претседателката на Институтот за човекови права.

Се работи за преоптовареност на општата јавност и излегување надвор од рамките на регуларниот тек на судската постапка, Маргарита Цаца Николовска смета дека веќе сме изгубиле чувство за тоа до каде можеме да реагираме и да се интересираме.

ЗАКЛУЧОК: Потребни се стручни новинари, кои нема да ги надминат границите на своите ингеренции и да си дозволат да споделуваат погрешни информации.

3. Јавност во постапките.

Во последно време премногу се дава акцент на тоа секое судење да се раскажува, со оглед на огромниот степен на медиумска инволвираност. Маргарита Цаца Николовска вели дека изјави треба да се даваат единствено кога нешто суштинско и од особена важност ќе се случи. Таа смета дека нема изјави ниту од обвинители, ниту од адвокати, по однос на одлагање на постапките, туку единствено од новинари. Кон ова го надоврза ставот дека нема мерило за новинарското однесување. Постојат ситуации кога во рамки на постапката, сведокот го отстрануваме од судница да не го чуе сведочењето на останатите, а новинарот прво што прави го раскажува целиот исказ. На Маргарита Цаца Николовска не и е јасно немањето реакција во тој дел ниту од обвинител, ниту од адвокат. Тоа по неа претставува битна повреда.

Кон ова се надоврза Натали Петровска – Извршна директорка на „Коалицијата сите за правично судење“, која истакна дека погрешно е да ги пренесуваат исказите, но не смее да забораваме дека судењата се јавни. Оттука, потребно е да се направи напор за поставување граница до каде може да оди медиумската слобода, со цел да не се наруши правото на јавност, но и текот на постапката. Натали Петровска даде предлог дека можеби е добро да се потрудиме да ги обучиме новинарите, на што Маргарита Цаца Николовска одговори дека веќе имало глем број на обуки, но сепак оние кои известуваат потребно е да бидат обучени.

ЗАКЛУЧОК: Сите присутни се согласуваат во насока дека оправдано е детектиран проблем со медиумите, особено во поглед на медиумската писменост и стручност. Мора да се почитува начелото на јавност на постапката без да се наруши регуларниот тек.

4. Прераспределба и вентинг во судството.

На денешниот состанок како тема беше начнат и т.н вентинг во судството, односно фокусот на успешност или проблеми при спроведување на механизмите за т.н. вентинг во судството во услови кога Република Северна Македонија се наоѓа во една клучна фаза од својот развој и истовремено треба да се справи со многу значајни прашања за суштински реформи во судството, кое во голем дел не ужива доверба.

На состанокот е истакнато дека првично не се знае по кои критериуми ќе се водат оние кои би го спроведувале вентингот, со цел да се преземе најсоодветна стратегија на проверка, која би била прифатлива и применлива во дадениот случај. Дополнително не е дефинирано кој би го спровел вентингот, а воедно истиот не се покажал како добар во пракса онаму каде што е спроведен, имајќи ги предвид главните точки на успешност или неуспешност од искуствата на земјите од регионот, кои се судруваат со исти или слични предизвици при реформирање на правосудниот систем.

Емилија Шопар Јовановска, член на Управниот одбор на Здружението на судии истакна дека, во врска со сите овие актуелни случувања, како Управен одбор немале седница.

Дополнително, се поставува прашањето кои кадри би ги замениле празните судиски места?

Маргарита Цаца Николовска во однос на ова посочи дека пред скоро време, колега од Кочани и напоменал дека е упатен во судот во Веница, од причина што нема судии во Веница. Тој исто така и рекол дека таму нема воопшто ниту предмети. По однос на ова, Маргарита Цаца Николовска смета дека мора да се направи анализа. Нужна е сеопфатна анализа за тоа кој суд колку предмети има. Постои една анализа, но таа смета дека истата е малку нејасна и воедно смета дека за било што и да се зборува треба да имаме некаков основ. Маргарита Цаца Николовска истакна дека смета дека согласно бројот на население и бројот на судии, според меѓународни стандарди, имаме голем број на судии. Таа исто така наведе дека смета дека перцепцијата е лоша работа за оние кои што немале допир со судство. Честопати ваквата перцепција не е објективна и истата зависи од успехот или неуспехот на одредена постапка.

ЗАКЛУЧОК: Недостасуваат анализи и информации за да може да се размислува во насока на тоа дали воопшто ветингот како таков да биде спроведен во пракса. Постои дилема околу нивото на ефикасност при имплементација на една ваква мерка.

5. **Адвокатот Александар Гоџо** смета дека најдобро е да се стажира кај адвокат за да се поминат сите области на правото. Тој исто така истакна дека претераното носење прописи е симптоматично. Според него моменталната ситуација е таква да судовите се празни, а има толку многу проблеми во државата кои заслужуваат судска разврска. Генерално, проблемите се од имотен карактер, а граѓанските судови се празни. Дупло е попразен граѓанскиот суд сега, отколку пред 5 - 7 години. Нема предмети, со оглед да е отежнат пристапот до правда, најпрво затоа што судските постапки се скапи и исцрпувачки. Патот до правдата е прескап за граѓаните.

Во овој дел се наметнува прашањето: Ако нема предмети, зошто и овие што ги има не се завршуваат брзо?

Маргарита Цаца Николовска спомна дека во времето кога се укинале стопанските судови, прво што се рекло е дека ќе нема такви спорови. Дали и зошто нема такви спорови?

Адвокатот Александар Гоџо вели дека судиите ставаат фокус на техничките елементи и гледаат дали на поднесокот имало Е-меил адреса, тековна состојба и останати техникалии, па така намерно ловат грешки за да утврдат грешка и да го класифицираат предметот како завршен. Така автоматски истиот тој судија станува ажурен, но предметот останува нерешен.

Маргарита Цаца Николовска констатира дека и во овој случај едно може да заклучиме, а тоа е фактот дека проблем постои.

Адвокатот Александар Гоџо напомена дека имаме помалку судии од европскиот просек, но смета дека бројот на судии не е правен врз основа на мерлив критериум. Потребно е да се

преработи методологијата во судството и во обвинителството. „Треба да се прочисти судството, а државата треба да си најде начин за тоа“.

Ива Цоневска од Институтот за Европска политика (ЕПИ) се надоврза на дискусијата и истакна дека Министерство за правда има анализа на судска мрежа и во анализата се вели дека треба дополнителни понатамошни анализи за тоа како би можело да дојде до спојување на два помали суда, или пак помалите судови да станат одделенија на поголемите судови со проширена надлежност. Ива Цоневска смета дека сепак имаме судии над европскиот просек, но има судови кои не можат да функционираат доколку нема делегирање на судии. Нема доволна специјализација.

ЗАКЛУЧОК: Потребни се анализи за детектирање на реалните фактори и чинители кои влијаат врз застареноста.

6. Дискусијата се разви во насока на неажурноста на судовите и причини за застареност.

Сашо Темелковски – Претседател на здружение на судска администрација вели дека судската служба ја дели судбината на судовите. Одговорноста за неажурноста на судовите е и дел од одговорноста на судската служба. Од една страна имаме намален број на предмети, од друга страна не сме придвижени во поглед на ажурност, но тој смета дека не смееме да ја префрлиме целата вина на судиите туку вината да се најде во сите инволвирани во судските процеси. Сашо Темелковски истакна дека смета дека е потребно да се реформира доставата, но тој не гледа дека има некаква реформа во доставата, ниту дека е нешто променето во тој дел.

Маргарита Цаца Николовска во однос на доставата се надоврза и истакна дека тоа прашање не е решено веќе 40 години.

Сашо Темелковски смета дека за да можат судовите да одговорат на барањето на граѓаните, нужно е да се овозможи интероперабилност. Тој има сознание дека дека во скопските судови има опрема, но не е функционална/не е употребена.

Исто така, Сашо Темелковски смета дека проблем претставува и рокот за достава. Роковите за достава се предолги. Со електронската достава судовите се обиделе да го решат ваквиот проблем, но неуспешно. Судот сеуште не може да изврши електронска достава до државен орган. Замрела и електронската достава со катастарот, а ова е работа која може да придонесе за поголема ажурност. Овие работи се регулираат со системските закони и треба поголем напор за истите да се средат. Прашува: Зошто, кога веќе е актуелна застареноста на предметите, никој не отворил некој предмет за да се види постапката и да се детектираат причините?

Од страна на присутните констатирано и прифатено е дека и кај државното обвинителство е постои голема пасивност и нема никаков државен интерес. Неактивни се и не се трудат. Немаат увид во ништо, на судења секогаш се појавува различен преставник, не можат да најдат предмети, и читаат паушално.

Натали Петровска го постави прашањето: Зошто не се казнуваат обвинителите поради нивните грешки во постапките? Напомена дека на ваквото прашање Судија во Кривичен суд и одговорил: „ Знаете јас ако казнам обвинител што се може да ми направи во постапка?“ Таа истакна дека адвокат може да казнат, но обвинител не и тука се рефлектира големата попустливост на судската власт кон една од странките во постапката т.е. државата. Натали смета дека од страна на судиите премногу им се дозволува на обвинителите.

Адвокат Александар Гоџо смета дека судот како институција треба да се издигне во сопственото поимање за самиот себе. Штом би се надминало прашањето за сопственото поимање, поинаку би се одвивале работите.

Маргарита Цаца Николовска смета дека стравот е исклучително присутен, а дел од тој страв се однесува на незнаење. Незнаењето е најголем основ за страв. Ваквата констатација едногласно е прифатена како таква од страна на присутните.

ЗАКЛУЧОК: Отежнат е пристапот до правда и има потреба од понатамошни анализи и организациски проекции во насока на изнаоѓање најдобар систем за функционирање на судовите.

7. Критериуми за оценување и ветинг во судството.

Следната точка ја отвори Претседателката на Институтот за човекови права - Маргарита Цаца Николовска, која смета дека оставила простор во дневниот ред за она што смета дека најмногу треба да се разговара на денешната средба, а тоа е Ветинг на судиите, односно фокусот на успешност или предизвици при спроведување на механизмите за т.н. ветинг во судството.

Маргарита Цаца Николовска смета дека Судскиот совет треба да се информира каде, за кој суд, колку судии и какви судии се потребни. Смета дека потребна е реакција единствено доколку не се бира помеѓу кандидатите од ранг листите, но не е нужно дека мора да се избере првиот кандидат од ранг листата.

Сега, благодарение на граѓанскиот сектор во тој дел има поместување, дека членовите на Судскиот совет не се обврзани првиот од листата да го изберат за судија. Што, ако ништо друго, остава простор за аргументирана дискусија.

Се поставува прашањето зошто мора да има Академија за судии и јавни обвинители?

Маргарита Цаца Николовска истакна дека е делегирано да има Академија и тоа нема да се промени најмалку во следните 10 години.

Таа сака да го актуелизира прашањето за стручните соработници, токму поради состојбата на огромна недоверба.

Маргарита Цаца Николовска истакна дека не сака да го употребува зборот ветинг, можеби подобро би било евалуација и сл., но сепак смета дека нешто мора да се направи во тој дел, за ако ништо друго да почне нешто да се случува.

Таа наведе дека ние имаме органи кои што може нешто да почнат да работат. Антикорупциска треба да се занимава со имотни односи, смета дека може да ги детектира проблемите при утврдување на конфликт на интереси. Таа лично смета дека нема поента да се враќаме назад за изборот, но апсолутно треба да се испитува квалитетот на работењето на судиите, а тоа може да го цени Судскиот совет.

Маргарита Цаца Николовска вели дека кога се правел законот за Судскиот совет, се барале повеќе квалитативни критериуми, но меѓународниот фактор сметал дека тоа повторно ќе се сведе на бројка и ќе биде квантитативно. Таа смета дека имаме проблем во однос на оценувањето и не смета дека Судскиот совет како таков има сила и можност за тоа според моменталната поставеност, затоа што нема основа да навлегува во содржината и квалитетот на предметите.

Маргарита Цаца Николовска истакна повторно дека би сакала да ја види одлуката за Претседателот на Врховен суд – Јово Вангеловски. Дополнително, истакна дека смета дека сегашните критериуми даваат многу поголеми можности за оценување на работата на судот, но нема можност да се навлезе во квалитетот. Поради ова, потребна е некаква заедничка работа/соработка на институциите, кои веќе имаат свои надлежности, но и комисија која на одреден начин ќе го утврдува квалитетот. Комисија составена од меѓународен и национален елемент.

Во крајна линија, државата е таа која би можела да направи некои критериуми.

Адвокатот Александар Гоџо смета дека ние за да направиме некакво решение овде, треба да направиме “custom made” наше решение, односно согласно националните критериуми и согласно нашиот менталитет. Пред да дојде овој критериум, постои насушна потреба за оценка на ниво на комплексност на предмети.

На ова се надоврза Маргарита Цаца Николовска, која смета дека имаме критериум за оценка на сложеност. Таа смета дека конвенцијата е извор, на што адвокатот Александар Гоџо смета дека се согласува, но нужно е истата да ја имплементираме. Гордан Калајџиев дополни – „Кога се бројат предметите, треба различно да се бројат“.

Земено е нивото во норма, а не во квалитет на предмети.

Во последните измени на ЗКП ставиле што е тоа сложен предмет. Не од аспект на норма, туку ја дефинирале комплексноста според број на обвинети и сл., но Маргарита Цаца Николовска смета дека со ова се навлегува во работата на судот и се претерува во дефинирање на се со закон.

На ова се надоврза Марко Гучески од Центарот за правни истражувања и анализи, кој истакна дека Центарот за правни истражувања сега ќе започне со изготвување методологија за комплексност на предмети и оценување на судии. Ориентационата норма сметаат дека

станала фиксна норма, но таа мора да варира согласно поднебје. Оваа анализа ќе се подготвува во текот на наредната година.

Дополнително се разговараше за член 8 став 3 на новиот Закон за Судскиот совет на РСМ во кој е предвидено за Претседател на Судски совет се бира еден од трите члена кои ќе ги предложи Собранието, па така и тука може да се говори за политичко влијание.

Министерката за правда изјавила дека Претседател на Судски совет не треба да биде судија, според мислењето на Венецијанската комисија. Но, мислењето на венецијанската комисија е Судскиот совет да не брои голем број на судии членови, за да не стане “Совет на судии”.

Маргарита Цаца Николовска вели дека во законот постои можност и вака и така да стои, но нема толкување.

Марко Гучески смета дека некои од обвинителите сакаат да си ја вршат работата и не е дека не знаат како, но постои пасивизација на институциите и страв. Ние ја немаме веќе судиската автономија во толкување на словото на правото. Имаме ригиден формализам и долги закони со кои се влегува во премногу формалности и тоа е скандалозно.

Маргарита Цаца Николовска вели дека ексесивен формализам никаде не се применува, затоа треба да имаме квалитетно судство. Ако некој греша во пресудувањето, каде се правните факултети да коментираат одлуки? Никаде ги нема. Каде е Адвокатската комора, Здружението на судии, па и невладиниот сектор? Треба да се изнесуваат коментари, но аргументирано. Веројатно и ова повторно се должи на страв и незнаење.

Адвокат Александар Гоџо смета дека проблемот е во догмата. Секој може да излезе на телевизија и да каже дека е забрането да се коментираат судски одлуки. Точно е дека тие се неприкосновени. Неприкосновеност е едно и не може да се менува, но дури пишува во името на граѓаните, таа може и мора да се коментира. Коментарот само треба да е фер и стручен. Ова е поврзано со менталитетот и фактот што сме мала држава.

Маргарита Цаца Николовска повторно ја отвори дискусијата околу ветингот и истакна дека во сегашната состојба, Врховниот суд не е гарант на квалитетот, затоа што ние имаме најголем број на пресуди кои што завршиле со утврдување на повреда на одредено право од Европскиот суд за човекови права, а се однесуваат за пресуди на Врховниот суд.

Адвокат Александар Гоџо вели дека многу мал број на предмети одат во ревизија, а организациите не можат да завземат став.

Констатирано е дека понекогаш пресудите се идентични со оние од Стразбург, а Маргарита Цаца Николовска вели дека во таков случај адвокатите и Адвокатската комора мораат да напишат писмо за да бараат аргументи и образложенија. Адвокатот Александар Гоџо вели дека тоа ќе е тешко, но Маргарита Цаца Николовска вели дека не е важно дали ќе биде

тешко. Од Стразбург мора да има образложение за одредени пресуди за Македонија, ако ништо друго барем едукативно за да може да се чита предметот.

Маргарита Цаца Николовска напомена дека уште одамна правниот факултет пружил отпор, кога таа велела дека потребен е комбиниран систем, домашно национално право и Европскиот суд за човекови права како извор на право. Констатира дека мора да се најде систем да ја примениме праксата на ЕСЧП.

Таа вели дека проблем се јавува и во поглед на тоа што судиите честопати не знаат што треба да извлечат од пресудата на Европскиот суд и да го земат во својот предмет, тие ја бараат идентична фактичка состојба.

За квалитет на работа можат да се најдат елементи, и веќе се работи на одредување некои критериуми и треба да си земеме како задача ако имаме некакви размислувања дали тоа ќе биде во здружение на судии, дали ќе биде во адвокатската комора, дали ќе биде на правниот факултет, невладиниот сектор да сите излеземе со некои идеи. Зошто сега е моментот и треба да се искористи овој момент.

Гордан Калајџиев вели дека тешко е во теорија да се пише дека мора да се најде систем за да се примени праксата на Европскиот суд.

ЗАКЛУЧОК: Од особена важност е да се отргне стравот и ригидниот формализам, како и да има соработка помеѓу релевантни институции кои би можеле да го испитуваат квалитетот во работењето на судовите.

8. Протест на Судската администрација.

Сашо Темелкоски – Претседател на здружение на судска администрација вели дека не било штрајк, туку масовен протест. Протест за да се обрне внимание за она што е актуелно. Судската служба смета дека одлуката на Судскиот буџетски совет е без критериум. Тоа подвојување (10% и 5%) било повод, со оглед да се сметало дека се врши раздор, но корените на незадоволството на судската служба се подлабоки. Се наоѓаат во 1. незадоволство на дел на судската служба, која до ден денес нема добиено статус. Ова е делот од судската служба кој извршува технички и помошни работи (хигиеничари, телефонски централи и сл.). Друг порив на незадоволство е 2. состојбата со стручните судски службеници. Со постојниот Закон за судска служба, кој за жал не е изменет, иако во постојната стратегија за реформа требаше да биде опфатен со измени, стручните судски службеници ја изгубиле можноста да можат да конкурираат во Академијата за судии и јавни обвинители со скратена обука. Ова го сметаат за несоодветното и неправично вреднување на образованието и стручните квалификации на дел од вработените, па така бараат на судските службеници да им се овозможи пристап до скратена обука. Тука зборува за кадар и стручност стекнати во рамки на пракса и стаж. 3. Трет момент е подигањето на јавната свест за тоа дека судот не се само судиите.

Конкретен пример е тоа дека не се обрнува внимание на судската служба, до таму што таа воопшто не е ни застапена со претставник во Судски буџетски совет. Ова е една од

препораките, да има претставник од судската служба во Судскиот буџетски совет. Судската служба многу пати бара заеднички глас. Кога судиите и судската служба би излегле со еден глас пред креаторите на јавната политика, ситуацијата би била сосема поинаква во однос на сегашната состојба.

Сашо Темелкоски истакна дека реакцијата на судската служба била насочена кон тоа што на протестот на судската служба за одлуки од страна на Судскиот буџетски совет и апелот за подобрување на професионалната и материјална положба на вработените заради скоро минималните плати на дел од судската служба и несоодветното и неправично вреднување на образованието и стручните квалификации на друг дел од вработените, Министерството за правда одговора со очекување дека наместо тоа и наместо да се фалат, треба да реагираат на примери за криминал и застарени предмети во судовите. Со таквата реакција е пропуштена можноста да се подигне на повисоко ниво комуникацијата помеѓу судската служба и судот. Дополнително, му беше даден и укор на Претседател на суд и му беше укажано уште еднаш да не пофали судски службеник. [Реакцијата](#)

Маја Стојаноска проектен координатор од Институтот за Човекови права го постави прашањето: Дали планираат заедничка иницијатива на Здруженијата на судска администрација и Здружението на судии? Не е иницирано, но во рамките на проектот Заедничка заложба за подобри достигнувања во судството, проектниот тим ќе организира една таква средба на која членовите непрофесионалните здруженија Здружението на судии и Здружението на судска администрација ќе имаат можност да ги дебатираат состојбите и можните заеднички заложби и единство при дефинирањето на потребите.

Адвокат Александар Гоџо смета дека можеби кај нас треба да се воведат принцип во однос на ова, ако треба и со закон да се пропише (Затоа што никој не презема одговорност за тоа што не е пропишано). Тој вели дека има Закон за судска служба, ЗРО, за државна администрација и минимум пет закони има за една иста работа, половина од вработените се по закон за работни односи, половина се по друг. Ваквот предлог е од аспект на регулаторно решавање на проблемот. А, можеби коренот на проблемот е и при самото носење на прописи, затоа што никој не се консултира за ништо.

Тој смета дека Законите мора да поминат низ повеќе нивоа на проверка, судство, обвинителство, адвокатура, а вклучително и низ бизнис заедницата пред да бидат донесени.

Маргарита Цаца Николовска смета дека постои механизам за проверка и преку ЕНЕР се остава простор за коментари. За дел од законите сме консултирани, но, проблемот настанува кога законите од ЕНЕР се коментираат откако ќе се донесат, а не претходно.

Адвокат Александар Гоџо наведе дека дури и да се консултирани сите чинители, честопати се остава краток рок за коментари, во кој е невозможно да се направи анализа за да се дадат конструктивни критики, забелешки и коментари.

На ова се надоврза Сашо Темелкоски – Претседател на здружение на судска администрација, кој вели дека некогаш измените се прават без сослушување и се нанесува штета. Тој даде конкретен пример и ја посочи последната измена на законот за судска служба - „Имате ситуација каде што на раководител на одделение за информатика и финансиско работење во судовите му се бара правосуден испит. И ситуација кога до ден денес не може да биде избран судски администратор, со оглед да има одредба дека согласно измените истиот треба да биде дел од раководните судски службеници. Сите стручни соработници се категорија В. И така пропаднаа огласите во Куманово и уште во два/три суда. Во овој дел мора да се подобриме.“

ЗАКЛУЧОК: Неопходна е соработка на судската администрација и судиите и носење на ефикасни прописи и критериуми кои се применливи во пракса.

9. МЕТОДОЛОГИЈА ЗА СЛЕДЕЊЕ НА ПРОМЕНИТЕ ВО ЗАКОНОДАВСТВОТО И НИВНОТО ВЛИЈАНИЕ ВО СУДСТВОТО.

Марко Гучески се надоврза на дискусијата и истакна дека во однос на целисходноста на законите и нивната целосност во теорија и пракса, имаме направено методологија за следење на промените во законодавството и нивното влијание во судството. Целта на оваа Советодавна работна група е организациите кои работат во областа на правото, преку една рамка на закони која е наведена во методологијата, да изберат кои закони ќе ги пратат, затоа што и самата методологија се однесува токму на нивното влијание во судството.

Тој смета дека судската администрација е крвотокот и без судската администрација ниту еден предмет нема да стигне до судиите.

Ќе биде направен преглед на законите кои ја тангираат работата на судството преку оваа методологија.

На ова се надоврза Адвокат Александар Гоџо, кој истакна факти за тоа како беше направена методологијата и која е целта, бидејќи истата претставува еден севкупен процес.

Адвокатот Александар Гоџо истакна дека ваквата методологија е сеопфатна и е замислено секој закон да поминува низ сите индикатори. Ги опфаќа процесите на донесување на прописите, нивна имплементација и ефектот на законодавните интервенции кои се носат. Во пракса ова значи дека при носење на закон, согласно сите овие индикатори, би се провериле дали законот ги исполнува критериумите кои треба да се исполнуваат во една регуларна процедура за донесување. Методологијата е креирана имајќи ги предвид сите аспекти од самото имплементирање до ефектот на законодавните интервенции кои се носат, врз основа на придонесот од Советодавната група. Според оваа методологија можат да се проценат и веќе постоечките прописи. Како пример за ова е даден индикаторот за предлозите и забелешките на општата јавност, кои исто така се земени предвид. Постои сепарација помеѓу формирање на политики и изработување на нацрт прописи. Има воспоставена процедура за предверификација на прописите од аспект на уставност и законитост. Предлог е само да се испитува дали постои таква процедура и ако увидиме дека

всушност не постои, би требало да се воведи. Кај нас формално може да се каже дека постои, но суштински не постои. Вметната е и процедура за приоритизирање на прописите – „Понекогаш кај нас прописите се донесуваат по обратен редослед, на пример прво се донесува закон за управни спорови, а после се носи закон за општа управна постапка.”

Во процесот на донесување на прописите имаме транспарентност, јавност, точност и навременост, отчетност, инклузивност, економичност, финансиски импликации, јасност и разбирливост, конзистентност, квалитет и сл.

Тука пак доаѓаме до она прашање: Како ние би го измериле квалитетот?

Во суштина тука се стремиме кон усогласеност на принципи и стандарди со Европска Унија и со препораки и стандарди со Совет на Европа. Исто така и конзистентноста, односно дека не се во колизија со други прописи. Прописот позитивно влијае на процесот на демократско општество – Ова е многу широк индикатор, но во суштина мора да го утврдиме влијанието на прописите штом бидат донесени, дали влијаат добро или не.

Маргарита Цаца Николовска го постави прашањето за опструкциите при носење на прописи. Адвокатот Александар Гоџо истакна дека и тоа е вметнато.

Интересна поглавје од Методологијата е и делот за одговорност. Тука имаме интересни индикатори, меѓу кои и достапноста на прописите во делот на достава. Кај нас прописите не се достапни, доколку не се плати. Дополнително, се поставува прашањето дали тие лесно се пребаруваат. И конечно во делот на одговорност имаме индикатор за одговорноста на надлежните институции при спроведување на прописите. Дали тие во целост ги спроведуваат прописите и дали постојат ефективни правни лекови за неспроведување. Адвокат Александар Гоџо констатира дека за жал кај нас такви нема.

Маргарита Цаца Николовска посочи на конференција организирана од страна на ОБСЕ и Секретаријат за законодавство. Од секретаријатот имало искажувања дека тие се оние кои се надлежни да следат имплементирање на законот. Но, во друга прилика кога таа го истакнала ова, тие и одговориле дека се ненадлежни. Адвокатот одговара дека тоа е така и не е сменето, но проблемот е до перцепцијата. Кој како чувствува дека е надлежен или не, така и одговара. Надлежен орган за следење на имплементација на законите е само Собранието на Република Северна Македонија, од аспект на легислативна област. Од аспект на извршната власт е Секретаријат за законодавство. Тука се поставува прашањето - Како собранието следи имплементирање? Преку тоа што извршува надзор на извршната власт. Не е проблем дека немаме прописи, туку не се следат и не се спроведуваат. Не само што не се спроведуваат, туку никој не образложува зошто и од кои причини не се спроведуваат, како би можеле да се адресираат проблемите. Ова можеби се должи и на немање воља.

Методологијата е доста комплексна, но во исто време е и многу детална и би помогнала многу кога сите би го правеле она кое што би требало да го прават, со оглед да во неа се содржани најдобрите практики. Во однос на комплексноста, методологијата е и сеопфатна, но не е толку сложена, доста е разбирлива. Не е толку сложена затоа што при самото креирање е договорено да не навлегуваме длабински во одредени толкувања, компаративи и споредби, со цел да биде поедноставна и да може да се обработи.

Компаративните процеси во методологијата секако се опфатени. Има посебен индикатор, а тоа е ретроспективна евалуација.

Професорката Дивна Илиќ Димовски, како преставник на Здружението за кривично право и криминологија истакна дека Министерството за правда ја прегледува транспонираноста на законските прописи со документи на Совет на Европа. Тука се поставува прашањето дали тие суштински го образложуваат ова? Затоа во самата методологија постои и индикатор за усогласеност. Ова се смета за доста важен индикатор, доколку се земе предвид дека потребна е компарација со она за кое што сме обврзани да го имплементираме, а тоа се директивите. Во методологијата се ставени и препораки и стандарди и се поставува прашањето дали препораките ги земаме “здроаво за готово”? Констатирано е дека препораките не се транспонираат, туку само директивата.

Адвокат Александар Гоцо вели дека во тој случај тука може да развиеме два индикатори. Овој да остане вака, а вториот да биде со конкретни директиви. Даден е предлог да има специфични коментари кога препораките не се комплементарни. Ова е забележано во коментар. Генерално треба да се однесува на задоволување на стандарди.

Маја Стојаноска од Институт за човекови права смета дека Методологијата за следење на реформите во правосудниот сектор е супер алатка и голема помош во проектот за следење на реформите. Од аспект на здруженија на граѓани и од аспект на перцепција на граѓаните, и покрај тоа што во моментот се развиваат повеќе методологии, многу е важно што во оваа група всушност се и Здружението на судии и Здружението на судска администрација, кои се професионални здруженија и сите извештаи од следењето кои ќе бидат испратени на Министерството за правда ќе бидат од голема помош за правење на пресек за достигнувањата и реализацијата на Стратегијата.

Адвокат Александар Гоцо се надоврза со изјавата дека на крај ќе се направи пресек од сите методологии, од сите аспекти за да се извадат податоци кои ќе креираат една сеопшта слика.

ЗАКЛУЧОК: Важноста од креирање на сеопфатна методологија со квалитативни методи.

10. Проширување на групата со членови на Судски совет на Република Северна Македонија.

Се поставува прашањето - Дали има потреба да се прошири групата со членови на Судски совет?

Констатирано е дека Институтот за човекови права ја следи работата на Судски совет.

Членовите на Советодавната група сметаа дека најважно е членот од Судскиот совет да прифаќа да доаѓа и сметаат дека треба да се дефинира проширувањето на групата со член на Судски совет.

Јелена Кадриќ од Институт за човекови права напомена дека Судскиот совет дефинитивно не спаѓа во групата на Невладини организации, но членовите на Судски совет покажуваат интерес за проактивна улога и сакаат да учествуваат на настани. Членовите на Судскиот совет сакаат да направат анализа со сите податоци кои ги имаат за утврдување на број на судии, затоа што се свесни дека не смее да се зголеми бројот на судии. Огромна е потребата на судии во двојка и единица, платата се исплатува како норма, а предмети нема. Дополнително, систематизацијата која ќе ја предложи Судски совет треба да ја одобри Врховен суд, а состојбата е таква да Врховниот суд сам предложува и сам одобрува. По новата систематизација бројката е намалена.

Во однос на ова е разговарано и дека доколку не бидат директно вклучени членовите од Судскиот совет, можеби треба неколку претставници на Советодавната група да имаат состаноци со претставници на Судски совет и Министерство за правда за да се изложат коментари и наоди од дискусиите на средбите. Членовите на групата сметаат дека ова е подобра опција.

ЗАКЛУЧОК: Советодавната работна група нема да се прошири со член на Судскиот совет на РСМ, но сепак претставници од групата ќе имаат состаноци со членови на Судскиот совет и Министерството за правда.

Втор состанок на Советодавната работна група

25.11.2019 (понеделник), Јавна соба

ЛИСТА НА ПРИСУТНИ

Бр.	Име и презиме	Здружение / Институтуција	Контакт / е-маил	Потпис
1.	Лоретина Ковач Милошевиќ	ИЗП	lorkov@institute.org.mk	[Signature]
2.	Сашо Темелкоски	Здружение за судска администрација	stemelkoski@gmail.com	[Signature]
3.	Марко Бучески	ЦПИА	marco.bucheshki@cpia.mk	[Signature]
4.	ИВА ЦОНЕВСКА	ЕПЦ	iva.conevska@epi.org.mk	[Signature]
5.	Јанина Михајловска	ЦПЦ	janimihajlovska@cpcc.mk	[Signature]
6.	Дидана Илијевска	Здружение за кривично правосудство	didana.mk@zkrp.mk	[Signature]
7.	Анели Петровска	КЕП	petrovska@kcp.mk	[Signature]
8.	Емилија Цветковска	Здружение за судска администрација	emilija@zsa.org.mk	[Signature]
9.	Јелена Кадриќ	ИЧП	ihc@ihc.org.mk	[Signature]
10.				

Овој проект е финансиран од Европската Унија

Проект „Заедничка заложба за подобри достигнувања во судството“
Project "Joint involvement for better performance of judiciary"

Бр.	Име и презиме	Здружение / Институтуција	Контакт / e-mail	Потпис
11.	Александар Гого	ПНМ	alexander.gogo@pnm.mk	
12.	Бордан Кари	ХСА		
13.	Маја Стојанска	УЧП	maja.stojanska@ucp.mk	
14.	Борче Мичевски	ЗСА	borche.michevski@zsma.mk	
15.	Илина Вељановиќ	УЧП	ilina.veljanovska@ucp.mk	
16.				
17.				
18.				
19.				
20.				

Овој проект е финансиран од Европската Унија

Резиме

На ден 25.11.2019 година беше одржана средба на Советодавната работна група за реформи во правосудството, иницирана во рамки на активностите на проектот „Заедничка заложба за подобри достигнувања во судството“. На средбата се разговараа актуелни и значајни прашања за суштински реформи во судството, меѓу кои и т.н ветинг во судството, односно фокусот на успешност или проблеми при спроведување на механизмите за т.н ветинг во судството, како и предизвиците со кои се соочува судската администрација. Препораките и заклучоците кои произлегоа од ваквиот состанок ја детектираа моменталната ситуација, односно предизвиците и ризиците со кои се соочува судството во моментот, а воедно истите се и показател во која насока да делува граѓанскиот сектор во иднина, се со цел соработка и подобрување на состојбите. Темите на средбата беа: Новинарска слобода, Прераспределба и ветинг, Јавност во постапките, Неажурност на судовите/Причини за застареност, Критериуми за оценување, штрајк на Судската администрација и Методологијата за следење на промените во законодавството и нивното влијание во судството. Во однос на овие теми беа покренати значајни прашања, а заклучоците до кои дојде групата се насочени кон соработка, комуникација, вклученост, евалуација, стручност на медиуми и почитување на законските процедури.